O'ZBEKISTON CHORRAHALARIDA HARAKATLANISH TARTIBI

Matniyazov Davronbek Erimbetovoch
Qaraqalpog'iston Respublikasi Ellikqal'a tuman kasb-hunar maktabi

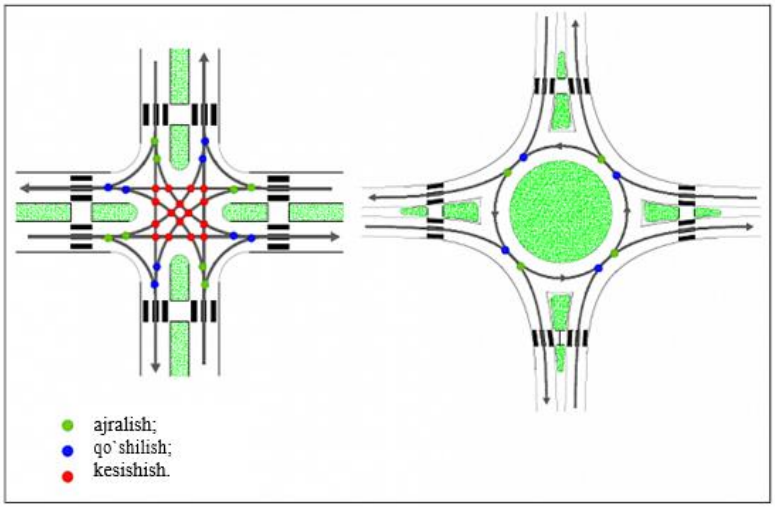
Annotatsiya: Mashinalar sonining oshib borishi bilan chorrahalarda harakatlanishni boshqarish qiyinlashib borishi tabiiy. Ushbu maqolada mamlakatimiz chorrahalarida harakatlanishni tartibga solish masalalari muhokama etiladi.
Kalit so‘zlar: Chorraha, avtomobil, intizom, kamera, qoida.

KIRISH

Avtomobil harakati davomida ma`lum bir tashish ishini bajaradi, bu jarayon yo`lning aniq bir marshrutida amalga oshadi va ishning samaradorligi ko`plab omillarga bog`liqdir. Ular ichida eng asosiylari iqtisodiy jihatdan keltirilib, avtomobilning harakati davomida sarflagan yonilg`i miqdori va tashish uchun sarflangan vaqti hisoblanadi [1]. Ushbu samaradorlik ko`rsatgichlarining pasayishining asosiy sabablaridan biri chorrahalarda vujudga keladigan tirbandliklar hisoblanadi. Chorrahalardagi tirbandliklar nafaqat iqtisodiy samarani pasaytiradi balki yuqorida aytilganidek atrof-muhit uchun ekologik (zaharli gazlar, shovqin, vibratsiya va hakozo) xavfni ham keltirib chiqaradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Yo`l-transport hodisalari (YTH)ning vujudga kelishi juda ko`p hollarda chorrahalarda yuzaga keladi [2]. Aynan chorrahalardagi ziddiyatli nuqtalarning mavjudligi yo`l harakatini murrakablashtirib, haydovchi diqqatini oshiradi va yo`lning o`tkazish qobilyatini pasaytiradi. Bizga ma`lumki, harakat qatnashchilari orasida ma`lum yo`l sharoitida YTH vujudga kelayotgan xavfli vaziyatda ular o`z harakatlarini davom ettirishlari ziddiyatli vaziyat hisoblanadi [1]. Ziddiyatli vaziyat ziddiyatli nuqtalarda sodir bo`ladi va harakat yo`nalishidagi transport vositalarining o`zaro yoki piyodalar bilan to`qnashuv xavfigina emas, balki ularning ushlanib qolish ehtimolini ham vujudga keltiradi. Chorrahadagi xavflilik vaziyati harakat miqdori va tasmalar soni ortib borishi bilan murakkablashib boradi.

1-rasm. Avtomobil yo’llarni kesishuvidagi ziddiyatlik nuqtalar

Chorrahalar va turli toifadagi yo`l kesishmalarining xavfsizligi u yerdagi ziddiyatli nuqtalar soniga, avtomobil oqimlari kesishish burchagiga, kesishayotgan yo`ldagi harakat jadalligiga, qo`shilayotgan va ajralayotgan transport jadalligiga bog`liq ravishda o`zgaradi [4].

Chorrahalardagi ziddiyatli nuqtalar sonining qanchalik ko`pmiqdorda bo`lishi harakat xavfsizligining qay darajada ekanligini belgilab beradi. Avtomobil haydovchilarining yo`l kesishmalaridan o`tish davomoda aynan xavfli vaziyat yuzaga keladi, ikki tomondan harakatlanayotgan avtomobil haydovchilarining oldini kim birinchi o`tish mumkinligibo`yicha ikkilantiruvchi qaror paydo bo`ladi. Bu holatda ikki haydovchining ham qarori birinchi bo`lib harakatlanish bo`lsa, albatta bu to`qnashuvni keltirib chiqaradi.Ushbu holatning qanchalik ko`p darajada bo`lishi q_1 ga bog`liqdir.

Chorrahalardagi ziddiyatli nuqtalarning xavflilik darajasi, ushbu chorrahadagi harakat miqdoriga bog`liq bo`lib, kesishmadagi harakat miqdori K_i ga bog`liq bo`lib avtomobillar oqimining ortishi bilan harakat xavfsizligining ta`minlanish ehtimoli ham pasayib ketadi.

Ziddiyatli vaziyat soniga qarab yo`l bo`lagining xavflilik darajasi quyidagichabaholanadi (1-jadval):

1-jadval

1 mln.avt.km to`g`ri keladigan ziddiyatli vaziyatlar soni, K yo`l bo`lagining xavflilik darajasi	210 kam xavfli emas	210-310 kam xavfli	310-460 xavfli	460 ko`p juda xavfli

Avtomobillarning chorrahalardagi harakatini xavfsiz, optimal va tirbandliklarsiz tashkil etilishi, tartibga soluvchi vositalarga ham bog`liq bo`lib, ularni transport harakatini tavsiflovchi asosiy ko’rsatkichlarga mos va ularning barcha xususiyatlarini hisobini olgan holda ishlab chiqish, qo`llanilishi juda muhim hisoblanadi.

YTHning asosiy qismi harakat qatnashchilari yo`nalishlarining kesishish joyida “ziddiyatli nuqta” vujudga kelar ekan. Ziddiyatli nuqtalarni oldindan aniqlash natijasida YTHning oldini olish imkoniyati paydo bo`ladi va bu imkoniyat yo`l harakatini tashkil etish sxemasini tuzish davrida amalga oshiriladi. Ziddiyatli nuqtalarbir sathdagi chorrahalarda transport va piyodalar har xil harakat yo`nalishlarining kesishi- shidan hosil bo`ladi.

2-jadval

Ziddiyatli vaziyat kriteriyalari	Boshlang`ich harakat tezligi, km/soat	Ziddiyatli vaziyat uchun bo`ylanma vako`ndalang manfiy tezlanish, m/s		
		yengil K_1	o`rtacha K_2	kritik K_3
Bo`ylanma manfiy tezlanish	100 ko`p	0,5-0,9	0,9-1,9	1,9
	100-80	0,5-1,9	1,9-2,9	2,6
	80-60	0,5-2,3	2,3-3,2	3,2
	60 kam	0,5-2,9	2,9-3,7	3,7
Ko`ndalang manfiy tezlanish	100 ko`p	0-0,3	0,3-0,7	0,7
	100-60	0,4-0,6	0,6-1,1	1,1
	60 kam	0,8-1,2	1,2-1,5	1,5

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa qilib aytganda, avtomobil yo`llarida tirbandliklarni, YTHni, ekologik muammolarni bartaraf etishda va avtomobillarning aloqa tezligini oshirishdachorrahalardagi harakat tartibini samarali tashkil etish juda muhim ishlardan hisoblanadi. Avtomobil yo`llarida yuqoridagi muammolarni asosiy qismi chorrahada yuzaga kelishi hisobiga olsak, uningloyihalanishida va qayta ta`mirlanishida yo`l belgi-chiziqlarining o`rnatishi, svetaforlarning qo`llanilishi va umumiy chorrahadagi konstruktiv elementlarni joylashuvini puxta va optimal tarzda qo`llash samarali natija beradi.

ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. Azizov Q.X. Harakat xavfsizligini tashkil etish asoslari. –T.,«Fan va texnologiya», 2019, 244 bet.

2. Rune Elvix va boshqalar Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha qo'llanma. Norveg tilidan tarjima qilingan, prof. V.V.Silyanov tomonidan tahrirlangan M.: MADI (GTU) 2021.- 754 b.

3. Azimov, A. (2020). Avtomobil yo'llarida shovqinni kamaytirishga ta'sir qiluvchi omillar. Namangan muhandislik-texnologiya instituti ilmiy-texnik jurnali.

4. Аликулова, М. (2023). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭПИТЕТОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АИ КУПРИНА. *Scientific progress*, *4*(5), 387-390.

5. Teshabayevna, K. U. (2023). Some Aspects of Teaching the Russian Language in the Primary School. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, *2*(6), 43-45.

6. Курбанова, У. (2023). РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, *3*(4), 565-569.

7. Аюпов, Т. Р., & Охунов, Ш. Р. (2021). “YOSH TADQIQOTCHI” ilmiy elektron jurnali. *YOSH TADQIQOTCHI JURNALI*, *99*.

8. Аюпов, Т. Р. (2019). Русский язык и литература как средство знакомства с культурой России. *XXIII Царскосельские чтения: материалы междунар. науч*, *167*.

9. Ayupov, T. R. (2022). FEATURES OF THE ARTISTIC HERO, IN MARIANNA GRUBER'S NOVEL" TO THE CASTLE". *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, *11*(12), 243-246.

10. Rustamovich, A. T. (2022). Artistic system of author's thinking “Notes from the Underground” by FM Dostoevsky and “A Hero of Our Time” by M. Yu. Lermontov. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, *11*(12), 236-239.

11. Аюпов, Т. Р. (2020). Художественные реалии в ранних рассказах Виктора Пелевина. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, *13*(7), 5-9.

12. Камолова, К. Ғ. (2021). АХЛОҚИЙ КАТЕГОРИЯЛАРНИНГ ИНСОН ҲАЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ. *Academic research in educational sciences*, *2*(11), 110-115.

13. Камолова, К. Г. (2017). Творческое применение религиозного опыта при воспитании верующих людей. *Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история*, (1-2 (61)), 63-67.

14. Базаров, О. (2016). Потребность в высшей духовности в условиях глобализации. *Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история*, (6-7 (57)), 69-74.

15. Камолова, К. Г. (2014). Проблема использования исторического опыта религий при воспитании личности. *Инновации в науке*, (33), 130-133.

16. Tillavoldieva, M. X. (2022). Some Issues of Educational Cooperation and Modern Pedagogic Technologies Applied. *European Journal of Research Development and Sustainability*, *3*(3), 9-11.

17. Kh, T. M., & Khujamberdiev, T. (2022). THE ROLE OF NATIONAL DEVELOPMENT OF UZBEKISTAN IN MORAL AND LEGAL RELATIONS. *Gospodarka i Innowacje.*, *23*, 471-475.

18. Тиллаволдиева, М. Х. (2021). ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ ТАРАҚҚИЁТИДА ДИНИЙ ҚАДРИЯТЛАРГА ДОИР АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР. *Academic research in educational sciences*, *2*(5), 1056-1061.